

Työ- ja elinkeinoministeriö
PL 32
00023 Valtioneuvosto

Viite: VN/5810/2020

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaupparekisterilain ja elinkeinotoimintalain sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Viitaten Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) lausuntopyyntöön Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) esittää seuraavassa näkemyksensä lakiehdotuksista.

PRH katsoo, että kaupparekisterilain kokonaisuudistus vastaa pääosin hyvin niitä vaatimuksia, jota kaupparekisterilain ja muulta esitykseen liittyvältä lainsäädännöltä tänä päivänä odotetaan. Kaupparekisterilain kokonaisuudistus edistää jo käynnissä olevaa kaupparekisterin digitalisoinnin ja ajantasaisuuden vaatimusta. Esitys parantaa entisestään kaupparekisteriin merkittyjen henkilöiden tietosuojaa.

Esitys uudeksi kaupparekisterilain

10 § Kaupparekisteriin tehtävät ilmoitukset

PRH on esittänyt esityksestä ilmenevin tavoin, että vastuuhenkilöitä¹ rekisteriin merkittäessä otettaisiin käyttöön suostumusmenettely, josta säädettäisiin kaupparekisterilain 10 §:ssä. PRH viittaa esitysluonnoksen kohtaan 5.1.6 tältä osin.

PRH:n tietoon on viime aikoina tullut joitakin ns. yrityskaappaustilanteita. PRH katsoo, että eräs mahdollinen keino puuttua näihin voisi olla vaatimus siitä, että aiemman rekisteriin merkityn yritys- ja yhteisötietolain 14 §:ssä säädetyn ilmoituksen tekemisestä vastuussa olevan henkilön olisi annettava suostumus muutostoimituksen rekisteröimiseen esimerkiksi siinä tapauksessa, että kaikki osakeyhtiön hallitukseen valitut henkilöt vaihtuvat kokonaan uusiin hallituksen jäseniin. PRH esittää, että kaupparekisterilain kokonaisuudistuksen valmistuttua selvitetäisiin yksityiskohtaisemmin tarvetta jo rekisteriin merkityn henkilön suostumuksen antamiselle tietyissä tilanteissa.

¹ Vastuuhenkilöllä tarkoitetaan tässä kaikkia kaupparekisteriin merkittäviä henkilöitä pois lukien edunsaajatiedot.

17 § Kaupparekisteri-ilmoituksen automaattinen käsittely

Pykälän 1 momentin mukaan tosiasiallista edunsaajaa ja [kaupparekisterilain] 13 §:n 1 momentissa tarkoitettua vastuuhenkilöä koskeva merkintä voidaan tehdä automaattisessa käsittelyssä. PRH:ssa tehdään automaattisesti² erilaisia yritysten ja yhteisöjen rekisteröintejä sekä kirjaamia kaupparekisteriin. PRH katsoo välttämättömäksi, että myös jatkossa rekisteriviranomainen voi tehdä automaattisesti niitä rekisteröintejä ja kirjaamia, joita tälläkin hetkellä tehdään automaattisessa käsittelyssä.

24 § Rekisteritietojen ajantasaisuuden tarkistaminen

Pykälän 1 momentin mukaan osakeyhtiön, eurooppayhtiön, eurooppaosuuskunnan ja Suomeen sivuliikkeen perustaneen ulkomaalaisen elinkeinonharjoittajan on ilmoitettava kaupparekisteriin ilmoitusvelvollisen ilmoituksen perusteella merkittävät tiedot ja yritys- ja yhteisötunnusrekisteriin merkityt yrityksen yhteystiedot ajantasaisiksi kalenterivuositain kuitenkin aina muutosilmoituksen yhteydessä sellaisina kuin tiedot ovat muutosilmoituksen mukaisesti muutettuna, ellei ilmoitusvelvollinen ole jo kuluvan kalenterivuoden aikana ilmoittanut tietoja ajantasaisiksi.

Pykälän 2 momentin mukaan muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla ilmoitusvelvollisella on velvollisuus ilmoittaa 1 momentissa tarkoitettut tiedot ajantasaisiksi aina muutosilmoituksen yhteydessä sellaisena kuin tiedot ovat muutosilmoituksen mukaisesti muutettuna, ellei ilmoitusvelvollinen ole jo kuluvan kalenterivuoden aikana ilmoittanut tietoja ajantasaisiksi. Lisäksi tässä tarkoitettulla ilmoitusvelvollisella on myös muutoin oikeus ilmoittaa rekisteritiedot ajantasaisiksi.

Pykälän 3 momentin mukaan rekisteriviranomainen tekee rekisteritietojen ajantasaisuutta koskevasta ilmoituksesta samoin kuin 1 momentissa tarkoitettun ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä merkinnän kaupparekisteriin.

Säännökohtaisissa perusteluissa on esitetty, että muutosilmoituksen jättäminen es-tettäisiin koneellisesti tilanteessa, jossa ilmoitusvelvollinen ei olisi antanut samassa yhteydessä rekisteritietojen ajantasaisuutta koskevaa ilmoitusta ja tämä teknisesti olisi mahdollista (s. 113).

PRH pitää esitettyä säännöstä tietojen tarkistamisvelvollisuudesta kalenterivuositain kokonaisuutena hyvänä ja edistävän rekisteritietojen ajantasaisuutta.

² Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi (s. 27) "Patentti- ja rekisterihallituksessa tehdään automaattisesti erilaisia yritysten ja yhteisöjen rekisteröintejä sekä kirjaamia kaupparekisteriin. Tilinpäätösasia-kirjat rekisteröidään kaupparekisteriin automaattisesti silloin, kun tilinpäätös toimitetaan teknisen käyttöyhteyden välityksellä Verohallinnosta. Vuonna 2019 tällaisia tilinpäätösilmoituksia rekisteröitiin noin 225 000 kappaletta. Osoite- ja yhteystiedot voidaan kirjata automaattisesti yritys- ja yhteisötietojärjestelmään silloin, kun nämä ilmoitetaan yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sähköisessä asiointipalvelussa. Tällaisia kirjaamia tehtiin vuonna 2019 noin 59 000 kappaletta. Myös yhteisön tosiasiallisten edunsaajatietojen rekisteröiminen kaupparekisteriin voidaan tehdä automaattisesti silloin, kun ilmoitus edunsaajatiedoista on tehty vastaavasti sähköisessä asiointipalvelussa. Sähköisiä edunsaajailmoituksia tehtiin vuonna 2019 noin 23 000 kappaletta. Lisäksi kaupparekisterilain (129/1979), osakeyhtiölain (624/2006), osuuskuntalain (421/2013) ja yhdistyslain (503/1989) mukaisia poistomenettelyjä tehdään automatisoidusti. Kaupparekisteristä poistettiin syyskuussa 2018 noin 11 000 elinkeinonharjoittajan tiedot. Vuosien 2018–2019 aikana rekisteristä on poistettu yhteensä noin 30 000 osakeyhtiötä ja osuuskuntaa. Yhdistysrekisteristä poistettiin helmikuussa 2017 noin 35 000 yhdistystä." <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM021:00/2020>

PRH katsoo, että velvollisuutta tietojen tarkistamiseen ei tulisi sijoittaa muutosten tekemiseen. Tämä edistäisi PRH:n mielestä paremmin kaupparekisteritietojen ajantasaisuuden parantamista. Nyt esitetty säännös voisi PRH:n näkökulmasta johtaa siihen, että ilmoitus rekisteritietojen ajantasaisuudesta ei välttämättä vastaisi todellista asiantilaa, jos yritys ei pääsisi tekemään muutosten ilmoitusta ilman tietojen tarkistamista. Toinen mahdollinen seuraus tietojen tarkistamisvelvollisuudesta muutosten ilmoituksen yhteydessä voisi olla se, että muutosten ilmoitus jätettäisiin tekemättä, koska tietojen ajantasaisuutta ei voitaisi vahvistaa. Tämä johtaisi rekisteritietojen ajantasaisuuden heikkenemiseen, koska muuttuneita yritysten tietoja ei rekisteröitäisi kaupparekisteriin.

PRH kannattaa kalenterivuositietojen tarkistamisvelvollisuutta ja esittää, että muutosten ilmoituksen yhteydessä tietojen tarkistamisen ei tulisi olla velvoittavaa, mutta tietojen tarkistaminen tulisi olla mahdollista sähköisessä asiointipalvelussa ennen muutosten ilmoituksen tekemistä. Tietojen tarkistamisesta tehtäisiin rekisterimerkintä yritysten tietoihin.

29 § Ilmoitusvelvollisen määrääminen selvitystilaan tai poistettavaksi rekisteristä tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen tai tilinpäätöksen rekisteröitäväksi ilmoittamisen laiminlyönnistä

Pykälän 1 momentin mukaan jos ilmoitusvelvollinen laiminlyö 5 §:ssä tarkoitetun tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen antamisen tai rekisterissä olevien puutteellisten tai virheellisten tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen korjaamisen, eikä ilmoitusvelvollinen kehotuksesta huolimatta korjaa laiminlyöntiä, rekisteriviranomainen voi noudattaen osakeyhtiölain (624/2006) 20 luvun 5 §:ssä tarkoitettua menettelyä määrätä ilmoitusvelvollisen selvitystilaan tai poistettavaksi rekisteristä.

PRH katsoo ehdotetun säännöksen lakiviittauksen osakeyhtiölain 20 luvun 5 §:ään olevan ongelmallinen. Osakeyhtiölain säännöksiä ei olisi ongelmattomasti sovellettavissa esimerkiksi siinä tapauksessa, että henkilöyhtiö ei kehotuksesta huolimatta korjaisi edunsaajatiedoissa olevia virheitä tai puutteita. Myös muiden kuin osakeyhtiö- ja osuuskuntamuotoisten ilmoitusvelvollisten osalta voisi tulla vaikeuksia sovellettavan lain suhteen. Avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetussa laissa (389/1988) ei ole säännöksiä siitä, että rekisteriviranomainen voisi määrätä avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön selvitystilaan tai poistettavaksi rekisteristä. Pykälän 1 momentista tulisi käydä selkeämmin ilmi, mitä säännöksiä rekisteriviranomainen noudattaisi siinä tapauksessa, että säännös selvitystilaan määräämisestä tai rekisteristä poistamisesta tulisi sovellettavaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan pykälän 1 momentissa säädettyä sovelletaan myös muuhun kuin 26 §:ssä tarkoitettuun ilmoitusvelvolliseen, joka laiminlyö kaupparekisterilakiin tai kirjanpitolakiin perustuvan velvollisuuden ilmoittaa tilinpäätös rekisteröitäväksi. PRH katsoo, että edellä 1 momentin kohdalla lausuttu koskee myös 2 momenttia silloin, kun jokin muu kuin 26 §:ssä tarkoitettu ilmoitusvelvollinen laiminlöisi kaupparekisterilakiin tai kirjanpitolakiin perustuvan velvollisuuden ilmoittaa tilinpäätös rekisteröitäväksi.

30 § *Toimintansa lopettaneen ilmoitusvelvollisen poistaminen rekisteristä*

Pykälän 1 momentin mukaan rekisteriviranomaisen on poistettava ilmoitusvelvollinen rekisteristä, jos ilmoitusvelvolliselta ei ole viimeksi kuluneen kymmenen vuoden aikana tullut ilmoitusta rekisteriin ja on syytä olettaa, että ilmoitusvelvollinen on lopettanut toimintansa. Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan (s. 121), että viittaus toiminnan lopettamiseen edellyttää käytännössä sitä, että ennen poistomenettelyä varmistettaisiin, onko yritys edelleen Verohallinnolta saatavan tiedon mukaan aktiivinen. PRH esittää, että poistomenettelyä ennen rekisteriviranomainen varmistaisi, onko ilmoitusvelvollinen merkittynä Verohallinnon ennakkoperintärekisteriin. Jos yritys olisi ennakkoperintärekisterissä, yritystä ei voitaisi poistaa toimimattomuuden perusteella kaupparekisteristä.

33 § *Digi- ja väestötietovirasto*

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteriviranomainen välittää ilmoitusvelvollisen sähköisessä asiointipalvelussa antaman hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 11 §:n tarkoitetun sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevan suostumuksen ja muut tarvittavat tiedot Digi- ja väestötietovirastolle rekisteröitäväksi.

PRH esittää pykälän 2 momentin poistamista, koska Digi- ja väestötietovirasto ei PRH:n saamien tietojen mukaan ole rakentamassa säännöksessä tarkoitetun tiedon välittämistä varten rajapintapalvelua. Tämän takia PRH ei voi välittää Digi- ja väestötietovirastolle säännöksessä mainittua suostumusta.

41 § *Siirtymäsäännökset*

Pykälän 5 momentin mukaan poiketen 13 §:n 1 momentissa säädetyistä, osakeyhtiön, osuuskunnan, asunto-osakeyhtiön, keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön tai ulkomaisen elinkeinonharjoittajan sivuliikkeen vastuuhenkilön valintaa koskeva asiakirja liitetään muutossilmoitukseen, joka on annettu viimeistään 31.12.2025.

Pykälän 13 §:n mukaan sähköisesti annettuun muutossilmoitukseen ei liitetä osakeyhtiön, osuuskunnan, asunto-osakeyhtiön, keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön tai ulkomaisen elinkeinonharjoittajan sivuliikkeen valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävien vastuuhenkilöiden valintaa koskevaa asiakirjaa, ellei rekisteriviranomainen sitä pyydä. PRH esittää, että kaupparekisterilain 13 §:n säännöksen voimaantulosta ei säädettäisi siirtymäsäännöksessä vaan kaupparekisterilain 13 §:n voimaantulo ratkaisisi kaupparekisteriasetukseen lisättävän säännöksen perusteella.

Kaupparekisterilain kokonaisuudistus edellyttää PRH:lta laajoja järjestelmämuutoksia. Jotta liitteiden toimittamisesta voitaisiin luopua, tulee tietyt liitteistä ilmenevät tiedot voida jatkossa antaa ilmoituksen tekemisen yhteydessä sähköisessä asiointipalve-

lussa. PRH:sta riippumattomista syistä järjestelmämuutosten aikataulu ei tällä hetkellä ole riittävän täsmällinen, jotta PRH voisi arvioida liitteistä luopumisen ajankohdan.

Jos kaupparekisterilakiin otetaan säännös kaupparekisteriin merkittävän henkilön suostumuksen antamisesta, tulisi tämän säännöksen voimaantulo ja liitteistä luopuminen ajoittaa samaan ajankohtaan, koska nämä vaikuttavat toisiinsa merkittävästi.

Suostumuksen antaminen sähköisessä asiointijärjestelmässä edellyttää merkittäviä järjestelmämuutoksia, minkä vuoksi tässä vaiheessa ei ole mahdollista arvioida järjestelmän valmistumisajankohtaa riittävän tarkasti.

PRH esittää tarkemman arvion järjestelmämuutosten valmistumisajankohdasta myöhemmin.

Yritys- ja yhteisötietolaki

10 § Perustamisilmoitus

Esitetyn 10 §:n uuden 3 momentissa säädetään voimassa olevan lain mukaisesti yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sähköisesti asiointipalvelusta. Jatkossa osa sähköisistä ilmoituksista voitaisiin tehdä Turvalomake-palvelussa³, joka on lomakealusta sähköiseen asiointiin tai vastaavassa palvelussa, jossa on henkilön vahva sähköinen tunnistautuminen. Syynä tähän on se, että tietojärjestelmämuutoksista johtuen kaikkia eri ilmoitustyyppisiä ei ole mahdollista saada lisätyksi yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sähköiseen asiointipalveluun määräaikaan mennessä. PRH esittää, että yritys- ja yhteisötietolaissa säädettäisiin jatkossa sähköisestä asiointipalvelusta yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sähköisen asiointipalvelun sijaan.

Säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 139 – 140) on mainittu, että jatkossakaan asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön perustamisilmoitusta ei olisi mahdollista tehdä paperi-ilmoituksena. PRH toteaa, että perusteluissa mainittu mahdollisuus sähköisesti jätetyn ilmoituksen allekirjoittamiseen erillään sähköisestä ilmoitamisesta on PRH:n mukaan mahdollista.

³ <https://valtori.fi/-/turvasahkoposti-ja-turvalomake-luottamuksellinen-tapa-asioida-verkossa-2>

11 § Muutos- ja lopettamisilmoitus

Edellä 10 §:n kohdalla esitetyin perustein PRH esittää, että 11 §:ssä mainittu yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sähköinen asiointipalvelu muutettaisiin sähköiseksi asiointipalveluksi.

16 § Tietojen antaminen yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä

Pykälän mukaan perustamis-, muutos-, tai lopettamisilmoituksella ilmoitetun asiamiehen tai muun yhdyshenkilön yhteystietojen luovuttamiseen sovelletaan, mitä kaupparekisterilain 2 §:n 2 momentissa säädetään kaupparekisteriin tallennetun henkilötunnuksen tunnusosan ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen luovuttamisesta.

PRH pitää tietosuojan näkökulmasta hyvänä, että asiamiehen tai muun yhdyshenkilön yhteystiedot luovutetaan jatkossa kaupparekisteriin tallennetun henkilön tunnusosan ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen luovuttamista koskevien säännösten perusteella. Tämä vaatii melko laajoja järjestelmämuutoksia, minkä vuoksi PRH esittää, että yritys- ja yhteisötietolain voimaantulosäännöksessä säädetäisiin, että lain 16 § tulisi voimaan 1.1.2025.

17 § Viranomaisten rekisteröintivastuut

Pykälän mukaan PRH ja Verohallinto voivat viranpuolesta poistaa yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä rekisteröintivelvollisen posti- ja käyntiosoitteen, jos osoitetieto on ilmeisen virheellinen.

PRH katsoo esitetyn säännöksen parantavan esimerkiksi luonnollisten henkilöiden tietosuojaa. PRH esittää, että säännöstä laajennettaisiin siten, että PRH ja Verohallinto voisivat poistaa posti- ja käyntiosoitteen lisäksi myös muut rekisteröintivelvollisen mahdollisesti ilmoittamat yhteystiedot.

Yhdistykset ja säätiöt kaupparekisterissä

Esityksessä mainitaan yhdistysten ja säätiöiden kaupparekisteriin merkitsemisestä luopumisesta (s. 75). PRH esittää, että kaupparekisterilain kokonaisuudistuksen jälkeen jatkettaisiin sen selvittämistä, että aatteelliset yhdistykset ja säätiöt poistettaisiin kaupparekisteristä.

PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS

Liisa Räsänen
johtaja
yritykset ja yhteisöt

Mika Paasikallio
lakimies
yritykset ja yhteisöt

029 509 5657
mika.paasikallio@prh.fi

